

СТАНОВИЩЕ

От: проф. д-р Веселина Канатова – Бучкова
Институт за държавата и правото при БАН
Секция „Публичноправни науки“
Административно право и административен процес

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по „Административно право и административен процес“ в Института за държавата и правото при Българска академия на науките

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури за защита на дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“ по научната специалност Административно право и административен процес в научно направление 3.6 Право. Научна специалност: Правна социология. Правна информатика, съобразно заповед на директора на ИДП-БАН.

Автор на дисертационния труд: **Мария Арутювна Овсепян**

Тема на дисертационния труд: „Извънсъдебни способности за защита на правата на човека в Република Армения. Сравнителноправни аспекти“

Научен ръководител: проф.д-р Надежда Йонкова

Обща характеристика на представения труд.

Трудът е съобразен с изискванията на чл. 27 от ППЗРАСРБ. Структуриран е в три глави, с общ обем на дисертацията – 180 страници, ведно с използваната литература, включваща 77 чуждестранни научни публикации.

Темата изследва извънсъдебните способности за защита на правата на човека, свързани с институтите на омбудсмана, арбитража и медиацията. Разгледан е аналогичният на

обмудсмана институт на т.нар. „защитник на правата и свободите на гражданите“ в Република Армения, до които всички правни субекти могат да подават безплатна жалба при нарушаване на техните права и граждански свободи. Институтът на „защитника на правата и свободите на гражданите“ в Република Армения е въведен с приемането на Закон за защитник на правата на човека, като част от задълженията на страната, произтичащи от пълноправното ѝ членство в Съвета на Европа. Дисертантът сочи, че анализът на нормите на действащата Конституция на Република Армения налага извод за ограничения на института на защитника на правата на човека в новата Конституция на Република Армения, като се споделят вижданията в доктрината с цел усъвършенстване на института да се даде възможност на защитника да започне разследване по собствена инициатива при липса на информация за масови нарушения на правата и основните свободи на лицата, както и да има право на законодателна инициатива.

В първа глава са разгледани основните способности за защита на правата на човека в Република Армения, като е акцентирано върху алтернативните институти на омбудсмана, арбитража и медиацията. Авторът излага виждане, че арбитражът е допустим в административното производство, аргументи, за което се съдържат в препоръки на Съвета на Европа относно мерки, улесняващи достъпа до правосъдие и мерки относно предотвратяване и намаляване на прекомерното натоварване на съдилищата. Позовава се на Препоръка за алтернативите на съдебния спор между административните органи и частни лица, съобразно която арбитражът трябва да намери приложение при оспорване на актове, които имат за последица сключване на договори с частни лица. Мнението ми, че гражданскоправните институти за алтернативно решаване на спорове не могат да намерят приложение в административното правораздаване, предвид специфичния му характер на „обективно правосъдие“, а не такова, което защитава лични субективни права и интереси на лицата.

Във втората глава на дисертацията е направен анализ на способите на извънсъдебна защита на правата на човека в Република Армения, сравнен със сходни институти в други държави. Посочва се, че разликата между правните положения, въплътени в конституцията и реалните механизми за защита на правата и свободите на човека поражда необходимостта от подобряване на правната уредба на института на защитника на правата на човека, за да се създадат условия за по-нататъшното развитие на общата система за защита на правата на

човека и гражданите. През 2017 г. в Армения е приет конституционен закон за защитника на правата на човека, който има по-висока правна сила от другите закони. За разлика от шведско-финландския модел защитникът в Армения не заменя традиционните органи и механизми за контрол в системата на публичната власт, а неговата основна цел е да създава баланс и регулира конфликтите между държавата и обществото. В тази глава споразумението с административния орган по чл. 20 АПК се разглежда като алтернативен способ за решаване на спорове, което намирам за неправилно, тъй като целта на споразумението е да замести административния акт, чието издаване заинтересованата страна е заявила (стр.111 и сл.). На този етап от административното производство не е налице спор относно законосъобразното развитие на административното правоотношение, който да бъде разрешен по алтернативен път. Изложението в тази част на изследването е разхвърляно и не става ясно точно кой от институтите се изследва – споразумението с административния орган по АПК или способ за разрешаване на правен спор, предвид цитирането на Закона за медиацията на стр. 111, който няма отношение към разглеждания въпрос. От друга страна, следва да бъде подкрепено виждането, че споразумението по АПК изпълнява допълнителна функция – предотвратява евентуален правен спор, който би възникнал между страните, ако въпросът бе разрешен едностранно от административния орган с издаването на административен акт. На стр. 127 има незавършено изречение, след извода на автора, че арбитражен съд не може да отправи преюдициален въпрос до СЕС, като добре е да се завърши то и да се изчерпят аргументите за извода.

В третата глава се анализира въпроса за доверието на гражданите в правозащитните институции от правно-социален аспект. Сочи се, че временната или дълготрайна политическа апатия се поражда от ограничените граждански права и свободи, от тяхното накърняване или направо отнемане. Гражданските права и свободи са особен начин и гарант за реализация по съответен начин на заложите у човека и относно социалната и професионалната му перспектива. Успехът води към хармонизиране на личния с груповия, общностния или дори с обществения начин на живот чрез потвърждаване на принципи, граждански идеали, права, свободи.

В заключение: Темата е актуална. Структурирана е в съответствие с предмета на изследване. Въпросите са добре развити и анализирани, като предложенията *de lege ferenda*

съставляват приносни моменти на изследването. Съдържанието на дисертацията отговаря на чл. 6, ал.3 от Закона за развитие на академичния състав в Република България и на чл. 27, ал.2 от ППЗРАСРБ.

С оглед на горното, предлагам на научното жури да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор“ по научната специалност 3.6 „Право“ на Мария Аругьовна Овсепян, докторант на самостоятелна подготовка в секция „Публичноправни науки“ в ИДП при БАН.

09.10.2024 г.

Проф.д-р В.Бучкова

STATEMENT

From: Prof. Dr. Veselina Kanatova - Buchkova

Institute for the State and the Law - Bulgarian Academy of Sciences

Section " Public Law Sciences "

Administrative Law and Administrative Procedure

Subject: Dissertation for the award of the degree of **Doctor of Law** in Administrative Law and Administrative Procedure at the Institute for the State and the Law - Bulgarian Academy of Sciences

Reason for submitting the opinion: participation in the scientific jury for the defense of a dissertation for the award of OHC “doctor” in the scientific specialty Administrative Law and Administrative Procedure in the scientific field 3.6 Law. Research speciality: Legal Sociology. Legal Informatics, in accordance with the order of the Director of Institute for the State and the Law -BAS.

Author of the dissertation: **Mariya Arutyunovna Ovsepyan**

Dissertation Topic: "Extrajudicial Means of Human Rights Protection in the Republic of Armenia. Comparative legal aspects"

Scientific supervisor: **Prof. Dr. Nadejda Yonkova**

General characteristics of the presented work.

The work complies with the requirements of Article 27 of the RILDASRB. It is structured in three chapters, with a total length of the dissertation - 180 pages, together with the literature used, including 77 foreign scientific publications.

The topic explores non-judicial means of human rights protection related to the institutions of the Ombudsman, arbitration and mediation. The paper examines the institution analogous to the ombudsman of the so-called "defender of the rights and freedoms of citizens" in the Republic of Armenia, to whom all legal subjects can lodge a complaint free of charge in case of violation of their rights and civil liberties. The institution of the "Defender of Citizens' Rights and Freedoms" in the Republic of Armenia was introduced with the adoption of the Law on the Defender of Human Rights, as part of the country's obligations arising from its full membership of the Council of Europe. The dissertation indicates that the analysis of the norms of the current Constitution of the Republic of Armenia leads to the conclusion of limitations of the institution of the Defender of Human Rights in the new Constitution of the Republic of Armenia, sharing the views in the doctrine with the aim of improving the institution to enable the Defender to initiate an investigation on his own initiative in the absence of information about mass violations of the rights and fundamental freedoms of individuals, as well as to have the right of legislative initiative.

The first chapter examines the main means of human rights protection in the Republic of Armenia, focusing on the alternative institutions of the Ombudsman,

arbitration and mediation. The author puts forward the view that arbitration is admissible in administrative proceedings, arguments for which are contained in the Council of Europe recommendations on measures facilitating access to justice and measures on preventing and reducing the excessive workload of the courts. Reference is made to the Recommendation on alternatives to litigation between administrative authorities and private parties, according to which arbitration should be used to challenge acts which result in contracts with private parties. In my opinion, the civil law institutes of alternative dispute resolution cannot find application in administrative justice, given its specific character of "objective justice" and not one which protects the private subjective rights and interests of individuals.

In the second chapter of the dissertation an analysis of the means of extrajudicial protection of human rights in the Republic of Armenia is made, compared with similar institutions in other countries. It is pointed out that the gap between the legal provisions embodied in the constitution and the actual mechanisms for the protection of human rights and freedoms gives rise to the need to improve the legal framework of the institution of the human rights defender in order to create conditions for the further development of the general system for the protection of human rights and citizens. In 2017, a constitutional law on the human rights defender was adopted in Armenia, which has higher legal force than other laws. In contrast to the Swedish-Finnish model, the defender in Armenia does not replace traditional bodies and control mechanisms in the public authority system, but its main purpose is to create balance and regulate conflicts between the state and society. In this chapter, the agreement with the administrative authority under Article 20 of the APC is considered as an alternative means of dispute resolution, which I find incorrect, since the purpose of the agreement is to replace the administrative act, the issuance

of which the interested party has requested (p. 111 and o.). At this stage of the administrative proceedings there is no dispute as to the lawfulness of the administrative relationship to be resolved by alternative means. The statement in this part of the study is messy and it is not clear exactly which of the institutes is being examined - the agreement with the administrative authority under the APC or a method for resolving a legal dispute, given the citation of the Mediation Act on page 111, which is not relevant to the issue under consideration. On the other hand, the view that the agreement under the APC performs an additional function - it prevents a possible legal dispute that would have arisen between the parties if the matter had been resolved unilaterally by the administrative authority by issuing an administrative act - should be supported. There is an unfinished sentence on page 127, following the author's conclusion that an arbitral tribunal cannot refer a preliminary question to the CEU, and it would be good to finish it and exhaust the arguments for the conclusion.

The third chapter analyses the issue of citizens' trust in human rights institutions from a legal and social perspective. It is argued that temporary or long-lasting political apathy arises from limited civil rights and freedoms, from their infringement or outright deprivation. Civil rights and freedoms are a special way and a guarantee for the realization in a corresponding way of the talents in a person and concerning his social and professional perspective. Success leads to the harmonization of the personal with the group, community or even societal way of life through the affirmation of principles, civic ideals, rights, freedoms.

In conclusion: the topic is actual. It is structured in accordance with the subject of study. The questions are well developed and analysed, and the *de lege ferenda* proposals constitute the study's contribution points. The content of the

dissertation complies with Article 6(3) of the Academic Staff Development Act in the Republic of Bulgaria and Article 27(2) of the RILDASRB.

In view of the above, I propose to the scientific jury to award the degree of Doctor of Education and Science in the scientific specialty 3.6 "Law" to **Mariya Arutyunovna Ovsepyan**, BAS student in independent training in the section "Public Law" at the Institute for the State and the Law - Bulgarian Academy of Sciences.

09.10.2024 г.

Prof. Dr. V. Buchkova